

Keskiajan tutkimuksen voimaa Helsingin elokuussa

Elokuun ensimmäisellä puoliskolla Helsingissä koettiin suomalaisen keskiajan tutkimuksen voimannäyttö. Perinteisen Dies Mediaevalis-konferenssin yhteydessä jaettiin ensimmäisen kerran Jarl Gallén -palkinto sekä järjestettiin alan jatko-opiskelijoille tutkimuskurssi. Kaikissa tapahtumissa oli voimakas kansainvälisyyden leima.

■ Helsingin yliopiston monimuotoinen *Helsinki Summer School* (HSS) sisälsi keskiajan parissa työskentelevien väitöskirjantekijöiden kansainvälisen kurssin 2.–12. elokuuta 2004. Kurssin järjestelyistä vastasivat Renvall-instituutti, Centrum för Norden -studier ja Helsingin yliopiston historian laitos, jotka tekivät yhteistyötä keskiajan tutkimuksen seuran Glossan ja Historiska föreningenin kanssa. Otsikko *Cultural and Economic Assimilation in Medieval Northern Europe* kokosi

yhteen yksitoista jatko-opiskelijaa Suomesta, Virossa, Ruotsista, Tanskasta ja Italiasta.

Aihepiiri oli jätetty tarkoituksellisesti väljäksi, mikä myös näkyi työpapereiden erilaisissa tutkimuskohteissa ja lähestymistavoissa. Löyhästi määritellen yleistemoiksi nousivat hagiografia, kaupunkihistoria ja arkeologia. Jatko-opiskelijoiden työpapereiden seminaarimuotoisen käsittelyn ohella suomalaiset ja ulkomaiset tutkijat esitelmöivät omista tutkimuksistaan. He tutustuttivat opiskelijoita metodologisiin ongelmiin sekä ajankohtaisiin tutkimuskysymyksiin. Opettajina kurssilla toimivat tohtori Marko Lamberg (Jyväskylä), dosentti Maiju Lehmijoki-Gardner (Helsinki), professori Outi Merisalo (Jyväskylä), professori Tuomas Heikkilä (Helsinki), professori Carsten Selch Jensen (Kööpenhamina), tohtori Anneke Mulder-Bakker (Groeningen) ja professori Lars Boje Mortensen (Bergen).

Ehkä aiheen laaja-alaisuudesta johtuen keskustelu kävi kiivaana koko kurssin ajan. Monelle osanottajalle kyseessä oli ensimmäinen mahdollisuus kansainväliseen verkostoitumiseen ja ajatustenvaihtoon oman vertaisryhmän kanssa. Näin olleen keskustelua ymmärrettävästi herättivät myös tohtorikoulutuksen kansalliset erot. Kurssin päätteeksi kesäkoulu-

laiset tutustuivat Kansallisarkiston ja Helsingin yliopiston kirjaston keskiajan käsikirjoituskokoelmiin. Eräässä mielessä sillaksi HSS:n ja sitä seuranneen *Dies Mediaevalis* välille muodostui Tallinnaan suuntautunut päiväretki, johon osallistui opettajia ja opiskelijoita molemmista tapahtumista.

Dies Mediaevalis

Seitsemättä kertaa järjestetty *Dies Mediaevalis* kokosi totuttu valtaosan kotimaisista keskiajan tutkijoista yhteen, Tieteiden taloon Helsinkiin 13.–14. elokuuta 2004. Kahden vuoden välein järjestettävä konferenssi on merkittävin alan tutkijoiden ja opiskelijoiden tapaaminen Suomessa. Keskiajan tutkimuksen järjestön Glossan ohella konferenssin järjestelyistä vastasi Suomen Historiallinen Seura.

Glossan toimintaperiaatteen mukaisesti konferenssi oli poikkitieteellinen: esitelmöitsijöiden, kommentaattoreiden ja suuren yleisön joukossa oli ainakin historioitsijoita, taidehistorioitsijoita, teologeja ja arkeologeja. Konferenssin selkärankana toimi suomalaisten tutkijoiden ja opiskelijoiden esitelmistä kootut työryhmät, joissa kuultiin yhteensä 21 esitelmää. Parasta antia olivat ulkomaisten *key note* -puhujien esitelmät. Dosentti Tuomas M. S. Lehtosen lausumien

avaussanojen jälkeen Lars Boje Mortensen loi mielenkiintoisen aate- ja kulttuurihistoriallisen katsauksen Rooman asemaan maailmankeskukseksi erilaisissa kirjallisuuden lajeissa. Professori Hanno Brandin (Groeningen) historiografisessa esitelmässä tulivat esiin hantatutkimukseen voimakkaasti vaikuttaneet kansalliset ja ylikansalliset poliittiset ja taloudelliset näkemykset. Dr. Bo Franzén (Tukholma) esitteli modernin tietotekniikan mahdollisuuksia kvantitatiivisessa tutkimuksessa esitelmässään ”The Electronic Medieval Age. Medieval Women and Men in Relational Databases”.

Dr. John Lind (Odense) tarkasteli Pohjois- ja Itä-Euroopan kristillistymisprosessia läntisen ja itäisen kirkon vaikutuspiirien rajalla. Carsten Selch Jensen esitteli vastikään suomennettua Liivinmaan kronikkaa ristiretki- ja kristillistämisteemojen näkökulmasta. Esitelmän kantava teema oli fyysisen ympäristön muuttuminen pakanallisten pyhien paikkojen korvautuessa kristillisillä. Konferenssin ohjelma kokonaisuudessaan on luettavissa internetissä osoitteessa www.helsinki.fi/historia/glossa/dm2004.

Jarl Gallén -palkinto

Keskiajan päivien kohokohdaksi muodostui Thure Gallénin stiftelsen jakama Jarl Gallén -palkinto. Nimensä mukaisesti palkinnolla kunnioitetaan pohjoismaisen keskiajan historian suurta suomalaista tutkijaa, Jarl Gallénia (1908–90). Väitöskirjassaan *La province de Dacie de l'ordre des frères prêcheurs* (1946) Gallén tutki dominikaaneja pohjolassa, ja myöhemmissä tutkimuksissaan hän tarkasteli laajemmin Pohjois-Euroopan kristillistymistä.

Vuonna 1968 ilmestyneessä teoksessaan Pähkinäsaaren rauhan rajasta hän osoitti, että kyseessä ei ollut modernissa mielessä selkeästi määriteltävä maantieteellinen raja, vaan että osapuolet ymmärsivät sen eri tavoin.

Ensimmäinen Jarl Gallén -palkinto myönnettiin professori Sverre Baggelle, joka on toiminut vuodesta 1991 alkaen keskiajan historian professorina Bergenin yliopistossa. Hän on käsitellyt laajassa tuotannossaan mm. keskiaikaisia käsitteitä kuninkuudesta ja yhteiskunnasta sekä nivonut Norjan osaksi eurooppalaisen historian vaiheita. Hän on erityisesti tutkinut Skandinavian ja Keski-Euroopan välistä vuorovaikutusta. Baggen johtamassa keskiajan tutkimuksen yksikössä (Centre for Medieval Studies) lähestytään tematiikkaa mm. valtionmuodostuksen, kirjoitustaidon leviämisen ja historiakäsitysten problematiikan valossa.

Palkintoesitelmässään ”Scandinavian Church History of the Middle Ages – Subdiscipline or History of Society?” Bagge loi historiografisen katsauksen pohjoismaissa harjoitetun keskiajan kirkkohistorian kansallisiin erikoispiirteisiin ja yhtäläisyyksiin. Aihepiirin syvällinen hallinta ja laaja lukeisuus näkyi tavassa, jolla palkittu käsitteli pohjoismaiden kirkkohistorian ja poliittisen historian vaikutusta keskiajan tutkimuksen aihevalintoihin ja kansallisiin painotuksiin.

Ossi Kokkonen